

I Liverpool bildas popgruppen »The Beatles«. I Jönköping blir Rigoletto - i det nya Folkets hus - en scen som lockar världsstjärnor, till exempel uppträder Eric Clapton där 1967.

Jönköpingssonen och FN:s generalsekretäre Dag Hammarskjöld omkommer i en flygkrasch i södra Afrika. Fortfarande diskuteras om det var ett attentat. Och vid Axamo invigs ny flygplats.

Överste Stig Wennerström grips. Sveriges största spionaffär rullas upp. USA:s president John F Kennedy mördas. Hallby tvåa i handbollsallsvenskan dit också Tord tar sig detta år. Derbymatcherna lockar storpublik till »kåken« vid Västra torget.

Partiet Kristen demokratisk samling, KDS, bildas. Det skulle så småningom bli stort - inte minst i Jönköping.

1960

1961

1963

1964

Österängens Centrum börjar byggas. Invigning - med bland annat ett nytt EPA-varuhus - sker året därpå.

FOTO: WEINE KARLSTEDT

Birkagården på Österängen färdig. Där finns samlingssalar, fritidsgård och bibliotek. Totalt blev det 1900 lägenheter när området nu var klart.

1960-TAL: REKORDÅR

Mellanölet införs (och överlever i tolv år).

Vänstervåg drar över Europa. Men i Sverige gör kommunisterna ett av sina sämsta val sedan Sovjet krossat Pragvåren. Utomhusbadet på Rosenlund öppnar.

Första människan sätter sin fot på månen. Och i Jönköping invigs ett nytt stadsbibliotek - intill Länsmuseumet.

1965

1966

1968

1969

Byggnads AB Harry Sjögren börjar att bygga Råslätt.

Första bostadshuset på Råslätt klart. De kommande åren tillkommer över 500 nya lägenheter årligen.

FOTO: NASA

1960-TAL: REKORDÅR

RÅSLÄTT - VÄTTERHEMS STÖRSTA BYGGE

Allt verkar gå Sveriges väg. Ekonomin är uppåt. Den sociala välfärden fortsätter att byggas ut med vård, skola och omsorg. Industrin skriker efter folk och många invandrar till Sverige för att få arbete. Från landsbygden flyttar människor till städerna. Och 50-talets hemmafruar blir färre när många kvinnor får arbete i den växande offentliga sektorn och barnomsorgen börjar byggas ut.

Samtidigt är bostadsbristen fortsatt stor. År 1964 antar den socialdemokratiska partikongressen det som skulle bli »miljonprogrammet« - en miljon nya bostäder på tio år. Nya områden växer upp runt hela landet. I stora lägenheter installeras extra wc.

BOSTADSRÅGÅN PÅ AGENDAN - PIZZA PÅ BORDET. I valet 1966 blir bostadsfrågan högaktuell, bland annat efter att statsminister Tage Erlander åker på en riktig smäll när han i tv, utan större medkänsla, uppmanar ett ungt nygift par utan eget hem att »ställa sig i bostadskön givetvis«.

Internationellt är det fortsatt spännigt, 1962 håller världen andan när det står klart att Sovjetunionen vill placera kärnvapen på Kuba. President Kennedy håller emot - och Kubakrisen får en fredlig lösning till slut.

Men det är också ett årtionde då gamla ordningar börjar att ifrågasättas. Radikala röster kräver förändring. Synen på sex och jämställdhet mellan könen ändras. Unga män låter håret växa - ny musik flödar ur radioapparaterna. Miljöfrågor hamnar för första gången på dagordningen. Engagemanget för tredje världen ökar - inte minst genom Vietnamkriget.

< Vy över Jönköping med Råslätt i förgrunden.

I köken och på restauranger tar sig nya rätter in. Det svenska utmanas av andra länders matlagning. Kinamat och pizza. Chips och ostbågar. Avokado och lördagsgodis. Men också kostcirkeln.

FÖRSTA SPADTAGET PÅ RÅSLÄTT. För 800 000 kronor hade Jönköpings stad 1955 köpt Råslätts gård av lantbrukaren Gideon Svensson från Malmbäck. Nu skulle här bli bostäder och på 60-talet börjar Råslätt att byggas. Det första spadtaget tas 1966. Råslätt ska bli det största bostadsområde Vätterhem byggt hittills med flera tusen lägenheter plus fastigheter för affärer.

I stor politisk enighet satsar Sverige på kärnkraften. Vätterhem får ett tioårsavtal på billig el för Råslätt, hela området värms av den. Enskilda elmätare hos hyresgästerna anses onödiga.

Ellen och Sven Nordling som flyttade in på Havsörnsgatan 1968.
Här på sin älskade kolonilott på Råslätt.

INGVAR SAMUELSSON (S) VAR MED NÄR RÅSLÄTT BLEV VERKLIGHET

- Jag var hemma hos en ensamstående mamma en gång. Hon bodde på Smedjegatan. I en etta! Med fyra barn.

Ingvar Samuelsson blev helt förskräckt. Det här var 60-tal. Sverige gick bra. Men bostadssituationen var allt annat än så.

- Trots att Österängen var byggt fanns ett skriande behov av värdiga bostäder.

Några år in på årtiondet fick Ingvar Samuelsson ett samtal från en partikamrat, socialdemokraterna hade makten då: »Kommunen ska bygga ett nytt stort bostadsområde i Jönköping - på Råslätt. Och Lars Stalin ska vara arkitekt.« Partiet hade alltså bestämt sig.

Det var startskottet för Vätterhems största satsning hittills. I början talade man om mellan 700 och 800 lägenheter. Det blev många fler.

ÖKNAMNET »PAKISTAN«. Förstås blev det politisk diskussion om storbygget. Men Råslätt kom till stånd. Dock var de borgerliga partierna som ungefär samtidigt fick

den politiska makten i Jönköping - enligt Samuelsson - mer intresserade av enbart bostäder än av annan service på området.

- Det fanns ju knappt vägar dit ut. Självklart blev det problem. Många som flyttade till Råslätt var arbetskraftsinvandrare. Andra kom från usla bostäder, hade ekonomiska problem och levde på socialbidrag. Det blev en oerhörd ryktesflora. Man sa att taxi inte vågade köra till Råslätt och området fick öknamnet »Pakistan«.

TOMMA LÄGENHETER. Ingvar Samuelsson - född 1929 och med rötterna i Nässjö - var ordförande i socialnämnden under 60-talet (det var i den egenskapen han hälsade på hos fyra barnsmamman på Smedjegatan). När storkommunen bildades 1971 blev han ett av fem kommunalråd - det skulle han fortsätta att vara ända till 1995.

Att läget på Råslätt var bekymmersamt framstod allt tydligare. Inte nog med områdets dåliga rykte, snart blev allt fler lägenheter tomma.

- Vi måste göra något mer!

SERVICEN STÄRKTES. Lösningen blev en särskild arbetsgrupp med vidsträckta befogenheter under ledning av Ulla Esping på socialförvaltningen. Hon blev motorn i arbetet. Uppdraget var tydligt: stärk servicen. Outhyrda lägenheter gjordes om till äldreboende och socialkontor. Affärer, skolor, förskolor, fritidsgård, bibliotek, idrottsplats, vårdcentral och busslinjer tillkom efter hand. Vätterhem blev en viktig aktör i allt detta.

- Vi drev en hård kampanj för att lyfta Råslätt - och socialdemokraterna vann många röster där. Det var ju inget fel på husen, lägenheterna höll hög standard till skillnad mot Öxnehaga som var något av ett fuskbygge. När servicen byggdes ut vände den negativa synen, snacket försvann. Men så satsade vi också stora pengar.

NATIONELL FÖREBILD. I april 1975 tillsatte dåvarande bostadsministern Ingvar Carlsson en bostadssocial delegation. I den ingick Ingvar Samuelsson. Fyra år senare lämnade man sin rapport - och ett avsnitt i »Aktivt boende« som utredningen kom att heta, handlade om Råslätt.

- Ett mycket spännande uppdrag, vi reste runt och besökte kommuner i liknande situationer.

Många år senare fick Ingvar Samuelsson anledning att fråga sin namne, som då hade hunnit med att både vara och avgå som statsminister, varför han kom med: »Du var den förste jag tänkte på, svarade Carlsson«, berättar en påtagligt stolt Ingvar Samuelsson.

LARS-OLOF LEDDE BYGGET

- Råslätt toppade allt!

Lars-Olof Olsson, född 1936, var nyanställd hos Byggnads AB Harry Sjögren. Inte ens fyllda 30 fick han ansvar för det största bygget i företagets historia.

- Jag hade inte vett att vara nervös, jag var så ung då. Med min erfarenhet nu är jag osäker på om jag skulle ha åtagit mig ett sådant jobb. Men det gav mig självförtroende.

Han är sedan många år pensionär och kan blicka tillbaka på flera stora byggen i Jönköping där Harry Sjögren varit inblandat: polishuset och de statliga verken, A6, länsjukhuset Ryhov och konsert- och kongresshuset på Elmia. Men Råslätt var alltså störst. På fem år skulle 30 hus med 2 541 lägenheter byggas. Plus åtta parkeringshus. Den totala prislappen var på 165 miljoner. Våren 1966 satte man igång efter att Harry Sjögren vunnit anbudet och blivit generalentreprenör.

SNÄVA MARGINALER. För att klara uppgiften krävdes minutiös planering. Innan man lade anbudet gjorde Lars-Olof studieresor till Gladsaxe utanför Köpenhamn och till Västra Berga i Helsingborg. Han klockade och kollade. Jo, kalkylen visade sig kunna hålla...

- Ingen trodde det var möjligt och det fanns väl olyckskorpar som kraxade om min ålder. Vi lastade av betongelementen direkt från lastbilarna med specialbyggda trailers.

Bilarna kunde ta 40 ton var. Elementen kom från A-Betongs olika anläggningar runt om i Sverige. Med Växjöföretaget A-Betong - som fortfarande finns kvar - hade Harry Sjögren tecknat avtal i tidigt skede. Harry Sjögren, med rötter i Borås, därremot har via Siab numera gått upp i NCC.

- Tidsmarginalen låg på en kvart. Och allt var tvunget att vara lastat i exakt rätt ordning.

KRAN PÅ RÅLS. Hemligheten låg i att bli effektivare för varje hus som byggdes (Lars-Olof visar en kurva med handen). Man förhandlade också fram ett eget ackordssystem.

- Våra gubbar ställde upp, de fick vara med och bestämma.

Byggfacket jublade inte över den hemsnickrade lösningen («det blev många duster»), men eftersom medlemmarna var nöjda kunde man inte göra så mycket. Totalt jobbade ett 40-tal personer på Råslätt.

Tre stora kranar fanns på området. Den största monteringskranen gick på räls. Det är därför avstånden är lika stora mellan husen; kranen skulle användas åt båda håll.

»ETT AV HUSEN HAR RASAT«. Jättebygget gick utan större missöden. Med ett undantag. Klockan hade passerat midnatt när telefonen ringde.

- Kasta dig i bilen, skrek en av de mina som fanns på plats på Råslätt. Ett av husen har rasat!

Det stämde nu inte, det visade sig vara den stora kranen som havererat, kunde Lars-Olof konstatera i nattmörkret. Ett konstruktionsfel.

- En skräckupplevelse. Jag tackar min skapare för att det hände mitt i natten, ingen kom till skada.

En av de andra kranarna kunde dock användas som reserv. Och bygget kunde återupptas ganska snabbt.

TÅRTSPJUVER. Samarbetet med Vätterhem - eller »stiftelsen« som man sa på den tiden - lovordar Lars-Olof Olsson.

- Men visst kände jag mig liten när jag satt mitt emot vd:n K-G Karlsson, han var ju dubbelt så gammal som jag.

Med Karlssons efterträdare Ingvar Millback och Sven Hallervik hade Olsson också mycket att göra. Hallervik hade på den tiden ansvar för kontrollen av husbyggena. Markarbetena kontrollerades av en annan Vätterhemsveteran, Göte Österberg. Han blev senare under Sven Halleviks tid som vd en mycket välbekant och uppskattad förvaltningschef fram till mitten av 1990-talet.

- Hallervik var lite av en spjuver. Det blev en del tråkningar, bland annat undrade vi varför han inte bjudit på »inkilningstårta« för att underlätta samarbetet. Så

en dag kom han med en stor tårta. På mitt bord ställde han en rejäl bit. Det var bara ett problem med biten jag fått: Hallervik hade låtit en konditor att göra den av frigolit med grädde och allt, ler Lars-Olof Olsson åt minnet.

EFFEKTIVT MED GOD KVALITET. Råslätt byggdes alltså industriellt, så mycket som möjligt var på plats i förväg - till och med elledningarna. Men kvaliteten på bostäderna blev ändå mycket hög (till skillnad från ett annat miljonprogramsområde i kommunen som Vätterhem så småningom fick ta över). Och både tids- och kostnadsramar hölls:

- Det roligaste var när området blev klart och det visade sig att alla tjänat på affären.

Men det kom också kritik mot Råslätt. Servicen byggdes inte ut i takt med bostadshusen. Den person som fick stå i skottgluggen var arkitekten - Lars Stalin, bortgången sedan många år. I Vätterhems 50-årsjubileumsskrift berättade Stalin att han under lång tid fick försvara varför Råslätt byggdes som det gjordes.

- Jag var väl inte alltid persona grata i alla kretsar... Men jag kan utan omsvep säga att jag hade gjort så gott jag kunde..., sa han i början av 90-talet.

Med Lars Stalin hade Lars-Olof Olsson också ett gott och nära samarbete. Det var aldrig något gnissel.

Precis som Stalin är han förvånad över att Råslätt till en början fick dåligt rykte. Tvärtom - menar Olsson - borde man idag ta vara på erfarenheterna av det industriella byggandet och serieeffekten under miljonprogrammets dagar. Kanske med vissa justeringar.

- Då skulle byggkostnaderna kunna hållas nere.